

КАЗІНА В. Ю.

Київський національний авіаційний університет

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ У ВІДТВОРЕННІ АНТРОПОНІМІВ ІСПАНСЬКОЮ МОВОЮ

Статтю присвячено мовному аналізу відображення перекладу іноземних антропонімів в іспаномовному середовищі. Проведене порівняння перекладу антропонімів в офіційних джерелах та розмовній мові. Зазначено особливості іспанського антропонімічного простору.

Ключові слова: ментальність, антропоніми, антропонімічний простір, мовна особистість, розмовний стиль, транскодування.

Стаття посвячена мовному аналізу відображення перекладу іноземних антропонімів в іспаномовному середовищі. Проведено порівняння перекладу антропонімів в офіційних джерелах та розмовній мові. Зазначено особливості іспанського антропонімічного простору.

Ключевые слова: ментальность, антропонимы, антропонимическое пространство, языковая личность, разговорный стиль, транскодирование.

The article deals with linguistic analysis of foreign anthroponyms translation representation in a Spanish speaking environment. The translations of anthroponyms in official sources and spoken language are compared, while the peculiarities of Spanish anthroponymical space are pointed out.

Key words: mentality, anthroponomy, anthroponymical space, language identity, conversational style, transcoding.

Мета. Враховуючи важливість взаємозв'язку мови та етнічних особливостей людей, у даній статті здійснюється зображення етнічної ментальності та менталітету іспанської нації у відтворенні іноземних антропонімів іспанською мовою.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку взаємозв'язків повсякденної поведінки людей, їхнього способу спілкування з перекладознавчим аспектом сприйняття іноземних реалій у повсякденному житті, освіті та літературі. Проблема взаємозв'язку мови та мислення, мислення та етнічних особливостей є традиційними для науки і сягають своїм корінням у стародавність. Останнім часом цей напрямок досліджень знайшов відображення у працях В. Г. Гака, В. Г. Зусмана, О. В. Фещенко, А. О. Флакман та інших науковців спостерігаються елементи дослідження системного опису ментальності. Оскільки останнім часом все більший інтерес викликають роботи, пов'язані з дослідженням особливостей того чи іншого етносу, нації та народу, які найяскравіше виражаються у менталітеті та ментальності. Ці два поняття характерні для кожного індивіда, кожного народу, а також людства в цілому. Філологічні дослідження мовних засобів

вираження антропонімів актуальні тому, що вони допомагають адекватно відтворити нову грань у вивченні людської ментальності,

Об'єктом дослідження в даній статті обрані елементи електронних іспаномовних джерел.

Останнім часом з'явилася нова тенденція у філософії, культурології, лінгвістиці, лінгвокультурології до повнішого вивчення людини: його природи, зовнішності, внутрішнього світу, менталітету, тобто перш за все його особистість, у тому числі його ім'я, прізвище та спосіб спілкування. Людина сприймається як носій конкретної національної ментальності та мови, яка бере участь у сумісній діяльності (і що особливо важливо – мовній діяльності) з іншими представниками національної спільності [1:113]. Поняття “мовної особистості” зазвичай включає такі компоненти:

1) компонент виховання та світогляду: мова забезпечує початковий погляд на світ, створює той мовний образ світу, котрий лежить у основі формування національного характеру і реалізується у процесі мовного діалогового спілкування;

2) культурологічний компонент: рівень освоєння культури як ефективного засобу підвищення інтересу до мови;

3) особистісний компонент: те індивідуальне, глибинне, що є в кожній людині.

Мовна особистість існує в просторі культури, відображеної в мові, в формах суспільної свідомості на різних рівнях (науковому, побутовому, освітньому тощо), в поведінкових стереотипах і нормах, у предметах матеріальної культури [1:122]. Відповідно її постійно оточують слова, і чим більше слів, тим менше свободи, проте більше культури: нескінченні об'яви, покажчики, заклики, інструкції, постери, плакати не тільки регулюють нашу поведінку, визначають кожний крок індивіда, але й визначають наш спосіб життя, культуру, менталітет, національний характер, тобто формують як певне соціальне середовище навколо особистості, так і нас як окремих особистостей, що представляють цей світ [2:229].

В Іспанії проблема мовної комунікації набула ще одного аспекту: вона трактується як важливий фактор міжнародного впливу. Країною нарешті було усвідомлено, що її мова – це надбання не лише сорока мільйонів іспанців, але загалом близько чотирьохсот мільйонів іспаномовних у всьому світі, і цей факт відразу став об'єктом інтенсивної пропаганди в державному та міжнародному масштабі.

Міжнародні конгреси з проблем іспанської мови стають великими подіями культурного та політичного життя, вони проходять під патронажем королівського подружжя та глав урядів іспаномовних країн. Турбота про іспанську мову у всесвітньому масштабі сприяє вдалій мовній експансії іспанської мови по всьому світі: на естраді, в кіно, в літературі тощо.

Свій неослабний інтерес іспанців до власної мови – явище зі всіх сторін знаменне. Рідна мова визиває у іспанців почуття. Можна сказати, що мову в Королівстві використовують свідомо, бережуть її та плакають. Книжкові полиці пропонують неосяжну кількість посібників, самоучителів стилістики, полемічних трактатів, чії автори дбають про чистоту рідної мови та войовничо виступають проти всесвітньої гегемонії англійської мови, у тому числі і в Іспанії [3:155].

І дійсно, коли власна мова настільки гарна та могутча, для іноземної залишається не так багато простору. Це пояснює недостатній рівень знання та популярності іноземних мов серед іспанців. Більш того, вони не вважають себе здатними до вивчення іноземних мов. Іноземні власні назви переінакшуються на іспанський манер.

Наприклад, український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч та новатор поетичної форми Павло Григорович Тичина стає Пабло:

Las palabras fueran compuesta por Pablo Tychyna [6], а російський класик Антон Павлович Чехов, хоча у офіційних іспанських перекладах та джерелах зазначається як Антон:

Antón Chéjov escribió alrededor de doscientos cincuenta cuentos y novelas cortas, pero además fue un gran dramaturgo con obras que ocuparon un puesto de honor en el teatro ruso, antes y después de la revolución bolchevique [7], в розмовній мові, в афішах та об'явах стає Антоніо:

¿Comentario de “Verochka” y “La casa del sotabanco” de Antonio Chejov por favor? [8];

Colección austral

Antonio Chejov

La cerilla sueca

Ed. Espasa Calpe – Rustica – N°279 3ªEd. – Buenos Aires – 165 pp–

Muy buen estado.

Atension [9].

В Мексиці навіть існує школа імені Антоніо Чехова:

El Colegio Antonio Chejov es una Escuela de Preescolar situada en la localidad de San José Ixtapa [10].

Тим часом Лев Миколайович Толстой стає Леоном:

León Tolstoi es considerado como uno de los más grandes novelistas de occidente [11].

Таким самим чином німецький мислитель Фрідріх Ніцше став Федеріко, а німецький філософ Карл Маркс – Карлосом. І якщо “наш” Антоніо зазначається лише в розмовах людей, то німецькі світила – в офіційних літературних виданнях Іспанії:

Los Grandes – Federico Nietzsche by Juan Pablo Morales Anguiano [12].

Carlos Marx nació en Trèveris, en 1818 [13].

Безперечно, що людина оточує себе світом звуків, щоб сприйняти і засвоїти світ предметів. Це положення ні в якому разі не виходить за межі очевидної істини. Так як сприйняття і діяльність людини залежать від її уявлень, то його ставлення до предметів цілком зумовлене мовою. Ідея про те, що людина замкнута у своєрідному чарівному колі своєї рідної мови, яке саме по собі володіє певним світоглядом і нав’язує цей світогляд всім, хто користується ним, пройшла через всю історію європейського мовознавства (і суміжних з ним наук) XIX і XX ст.

На проілюстрованих прикладах можна побачити, що житель Іспанії для кращого сприйняття дійсності – ці звуки (які виражають у даному випадку імена) підлаштовує під свої, вже відомі та знайомі йому з перших хвилин життя.

Американський етнолінгвіст Е. Сепір зазначає, що мова слугує засобом сприйняття соціальної дійсності, а вже в пізнішій гіпотезі Уолфа-Сепіра ця думка розвивається: передбачається, що люди, які говорять різними мовами, по-різному сприймають світ і по-різному мислять [4].

І хоча наразі ця гіпотеза не має прихильників, не можливо не погодитися: мова відіграє величезний вплив на світогляд людини. Наприклад, деяка віддаленість іспанців від іноземних мов має не тільки і не стільки географічні, скільки соціально та історичні причини. Країна десятиліттями жила в ізоляції від решти світу, неможливо було виїхати за кордон, обмежений імпортом фільмів, книг та будь-якої продукції. Рівень освіти відповідав бідній аграрній країні, що залишався аж до середини 1960-тих років катастрофічно низьким. Пріоритетом для людини того часу було заробити на хліб, працюючи в полі, ніж вчитися

читати та писати і залишитися голодним, не кажучи про вже здогадки про існування правила, що власні імена іноземною мовою не перекладаються.

Тож, цілком ймовірно, що чуючи іноземне ім'я, незрозуміле для пересічного іспанця, проте віддалено схоже на власне іспанське, житель Королівства його трансформував у своє: зрозуміле та рідне.

Доречно згадати, що власне іспанський антропонімічний простір дуже різноманітний за походженням. У ньому змішалися іберійські, латинські, єврейські, німецькі, грецькі, французькі, італійські, каталанські, слов'янські, арабські, циганські та інші елементи. Найбільший прошарок іспанської антропонімії – латинський: він являє собою природний розвиток латинської ономастики. В іспанській мові, як і в інших новороманських мовах, іменами ставали латинські Adriano, Antón, Antonio, Aurelio, Camilo, César, Cecilia, Claudio, Constancio, Emilio, Fabián, Ignacio, Marcelo, Martín, Sergio, Silvio, Valentino, Valeriano, а також пізні латинські імена періоду імперії Paolo, Alba, Beatriz, Clara, Esmeralda, Facundo, Germán, Hilario, Laura, Laureano, León, Liberto, Lilia, Pelayo, Pio, Plácido, Romeo, Rosa, Victor, Victoriano.

Шляхом через Новий Заповіт та грецьку міфологію і літературу в іспанській мові з'явилися Priscilla, Filemón, Eusebio, Afrodita, Casandra, Helena та інш. Важливе місце в іспанській – як і в будь-якій християнській антропонімії – займають єврейські імена, що прийшли з Старого та Нового Заповітів: Ada, Adán, Ana, Bartolomé, Belén, Benjamín, Carmelo, Daniel, David, Débora, Eva, Ezequiel, Gabriel, Gedeón, Jacobo, Jesús, Joaquín, José, Juan, Judit, Lázaro, Lía, Magdalena, Manuel, Marta, Matías, Melchor, Miguel, Noé, Rafael, Sara, Simón, Susana. Досить значна частина лексики має германське (в більшості випадків готське) походження: Adela, Adelaida, Adolfo, Alberto, Alfonso, Alfredo, Alicia, Alonso, Bernardo, Berta, Blanca, Braulio, Brígida, Carlos, Clotilde, Elvira, Enrique, Gerardo, Gilberto, Gilda, Gonzalo, Guillermo, Federico, Fernando, Hernán, Leonardo, Leopoldo, Linda, Manfredo, Matilde, Orlando, Óscar, Raimundo, Ramiro, Ramón, Raúl, Ricardo, Roberto, Rodolfo, Rodrigo, Rosalinda [5:33].

Взагалі антропоніми представляють собою цілком особливий клас слів. Як з точки зору функціональної та історичної, так і з семасіологічної та граматичної. Цей клас слів не перекладається, а транскодується за відповідниками літер і звуків, певних сполучень букв і літер мови оригіналу на мову перекладу. І хоча при передачі

антропоніма іспанською мовою застосовується прийом транскрибування, транслітерування. У той же час за результатами даного дослідження можна зробити висновок, що в Іспанії в розмовній мові поширене явище уподібнення іноземних антропонімів до власних, що характеризується непопулярністю у країні іноземних мов через ряд географічних, політичних, історичних та лінгвокультурних особливостей.

Перспективи дослідження. Проведене дослідження дозволяє поглибити вивчення особливостей вираження етнічної ментальності під час перекладу, зокрема, під час перекладу антропонімів. Також при дослідженні антропонімів Іспанії як лексичної одиниці необхідно враховувати особливості історичного формування як особливостей класу антропонімів, так і ряду зумовлених причин, які характеризують ці особливості та специфіку перекладу чи уподібнення іноземних антропонімів іспанською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Маслова В. А.* Лингвокультурология : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / В. А. Маслова. – М. : Издат. центр “Академия”, 2001. – 208 с. 2. *Тер-Минасова С. Г.* Язык и межкультурная коммуникация : [учебн. пособие] / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 624с. 3. *Ингендай П.* Инструкция по применению : Испания / П. Ингендай ; [пер. с нем. М. Рудницкого]. – М. : Аякс–Пресс, 2007. – 208 с. 4. *Звегинцев В. А.* Теоретико-лингвистические предпосылки гипотезы Сепира-Уорфа / В. А. Звегинцева // Новое в лингвистике. – 1960. – Вып. 1. – С. 111–134. 5. *Системные и дискурсивные свойства испанских антропонимов* / [Ю. А. Рылов, В. В. Корнева, Н. В. Шеминова, К. В. Лопатина, Е. В. Варнавская] ; под. ред. проф. Ю. А. Рылова. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 2010. – 390 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. *Wikipedia.* La enciclopedia libre. Himno de la República Socialista Soviética de Ucrania [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://es.wikipedia.org/wiki/Himno_de_la_República_Socialista_Soviética_de_Ucrania
7. *LeerGratis.com* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.leergratis.com/autores/anton-chejov.html> 8. *Yahoo!© answers* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://answers.yahoo.com/question/index?qid=20091029191150AAm96ri>
9. *Mercado libre* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://articulo.mercadolibre.com.ar/MLA-138493321-la-cerilla-sueca-antonio-chejov-coleccion-austral-_JM?redirectedFromParent=MLA132496682
10. *PueblosAmerica.com* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mexico.pueblosamerica.com/c/antonio-chejov> 11. *El Resumen.com* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.elresumen.com/autores/libros_de_leon_tolstoi.htm 12. *Powell's books* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.powells.com/biblio?isbn=9789706668035>
13. *Orange.es* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://html.rincondelvago.com/carlos-marx.html>